

Міністерство освіти і науки України

ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

Навчально-науковий інститут бізнесу та інформаційних технологій

Кафедра геодезії та землеустрою

СИЛАБУС

освітнього компонента

Навчальна дисципліна – УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Освітній рівень	Другий (магістерський)	
Програма навчання	вибіркова	
Галузь знань	19	Архітектура та будівництво
Спеціальність	193	Геодезія та землеустрій
Освітня програма	Землеустрій та кадастр	
Обсяг дисципліни	3,0 кредити ECTS (90 академічних годин)	
Види аудиторних занять	Лекції, практичні заняття	
Індивідуальні та (або) групові завдання	Реферат	
Форми семестрового контролю	залік	

Викладач:

Калина Тетяна Євгенівна, д.е.н., професор кафедри геодезії та землеустрою, tkalinka.zin@gmail.com

В процесі вивчення даної дисципліни студенти **ЗНАЙОМЛЯТЬСЯ З ОСНОВАМИ ТЕОРІЇ УПРАВЛІННЯ (У Т.Ч. МЕХАНІЗМУ, МЕТОДІВ, ТЕХНІКИ, ТЕХНОЛОГІЇ, ЗМІСТУ І ПРИНЦИПІВ УПРАВЛІННЯ, ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ В ЕКОЛОГІЇ, ВИДІВ І ФУНКЦІЙ ОКРЕМИХ ОРГАНІВ КОНТРОЛЮ, ЗАГАЛЬНИХ ПРАВИЛ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ТА ІН.), ОСНОВНИМИ НАПРЯМАМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ТА СТРАТЕГІЇ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, А ТАКОЖ З МІЖНАРОДНИМ ДОСВІДОМ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА МІЖНАРОДНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ УКРАЇНИ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ.**

Передумовами для вивчення дисципліни є набуття теоретичних знань та практичних навичок за такими дисциплінами: Основи екології, Землеустрій, Державний земельний кадастр, Землевпорядне проектування.

Диференційовані програмні результати навчання:

знати:

- предмет, мету і завдання управління в природоохоронній діяльності на сучасному етапі;
- основні завдання сучасної екологічної політики України та стратегії її розвитку;
- законодавчі акти України, у яких регламентовано засади екологічного управління;
- зв'язки і структуру управління природокористуванням та природоохоронною діяльністю, компетенції та функцій основних структурних елементів системи управління;
- організаційні структури управління екологічною діяльністю на державному й регіональному рівнях, їх головні функції та методи діяльності;
- роль менеджменту організації природоохоронної діяльності, його основних напрямів у системі господарського механізму природокористування.

вміти:

- чітко визначати функції та ієрархію системи екологічного управління;
- виявляти екологічні проблеми та з'ясовувати їх у контексті стратегії екологічної політики держави;
- орієнтуватися у світових та вітчизняних стандартах і регламентах з екологічного управління;
- формулювати вимоги до кадрів управління і застосувати на практиці принципи підбору кадрів управління;

володіти:

- плануванням заходів, спрямованих на поліпшення екологічної ситуації й раціональне використання природних ресурсів на різних рівнях (державному, корпоративному, місцевому та ін.).

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва тем	Кількість годин		
		лекції	практичні	самостійна
1	2	3	4	
1	Тема 1. Природоохоронна діяльність: теорія, організація, управління та практика застосування. Сутність природоохоронної діяльності та природоохоронних заходів. Головна мета і предмет екологічного управління. Суб'єкт і об'єкт управління. Управлінське рішення. Основні чинники ефективності управління: системність, методичність, стандартність управлінських функцій. Головні характеристики системної організації екологічного управління. Прямі і непрямі системи управління	2	2	8

№ п/п	Назва тем	Кількість годин		
		лекції	практичні	самостійна
1	2	3	4	
2	<p>Тема 2. Нормативно-правові основи процесу екологічного управління.</p> <p>Головні міжнародні принципи екологічного управління. Європейська регламентація екологічної політики. Стандартні вимоги до систем екологічного управління. Системна і безсистемна технологія екологічного управління. Стандартна модель екологічного управління (міжнародні стандарти серії ISO 14000).</p>	2	2	10
3	<p>Тема 3. Фундаментальні складові, системи і механізми екологічного управління.</p> <p>Екологічні закономірності; регулятивні закони; екологічна політика; стандарти, нормативи, ліміти; кадастри. Державне, корпоративне, місцеве, громадське, басейнове управління, управління екологічними мережами, управління екологічною безпекою. Екологічні механізми управління в галузі охорони довкілля: біотичне регулювання довкілля; еколого-господарський баланс територій; обліково-кадастровий; екологічного моніторингу. Функціональні механізми екологічного управління: законодавчий і нормативно-правовий; економічний; адміністративний; інформаційно</p>	2	2	10
4	<p>Тема 4. Державне екологічне управління.</p> <p>Головні напрями державного екологічного управління (ДЕУ). Загальні і спеціальні функції державної системи екологічного управління. Макро- і мікроекологічне управління. Рівні системи ДЕУ. Органи загального та спеціального державного управління в галузі охорони довкілля. Структура Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів України. Підвідомчі організації Міністерства</p>	2	2	8
5	<p>Тема 5. Державна (національна) екологічна політика.</p> <p>Закон України “Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року” (2019). Першопричини екологічних проблем України. Мета і основні засади державної екологічної політики. Головні інструменти реалізації державної екологічної політики. Стратегічні цілі і завдання державної екологічної політики. Етапи реалізації державної екологічної політики.</p>	2	2	8
6	<p>Тема 6. Спеціальні функції державного екологічного управління.</p> <p>Екологічне нормування. Екологічне ліцензування. Екологічна експертиза. Екологічна сертифікація. Стратегічна екологічна оцінка та оцінка впливу на довкілля. Екологічний моніторинг. Екологічна</p>	2	2	6

№ п/п	Назва тем	Кількість годин		
		лекції	практичні	самостійна
1	2	3	4	
	паспортизація.			
7	Тема 7. Системи корпоративного, місцевого та громадського екологічного управління. Корпорація: визначення, мета, головні ознаки, фундаментальні підходи. Корпоративна ідентичність, корпоративна філософія та корпоративна екологічна культура. Міжнародні екологічні вимоги до системи корпоративного управління. Екологічні аспекти і функції (самоврядні та делеговані) місцевого самоврядування. Адміністративні системи місцевого екологічного управління. Місцева екологічна політика та цільові екологічні програми. Законодавчі засади і функції громадського екологічного управління. Найвпливовіші громадські екологічні організації України.	2	2	8
8	Тема 8. Системи спеціального екологічного управління в Україні. Система басейнового управління. Система управління формуванням національної екологічної мережі. Система управління екологічною безпекою. Інформаційні системи екологічного управління (ІСЕУ). Міжнародні вимоги до формування ІСЕУ. Система базових державних кадастрів	2	2	8
	Всього	16	16	58

Критерії оцінювання та засоби діагностики

Мінімальний рівень оцінювання щодо отримання «заліку» за навчальною дисципліною «Управління природоохоронною діяльністю» складає 60 балів і може бути досягнутий наступними засобами оцінювання:

Засоби оцінювання		Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів
Вид контролю	Кількість у семестрі		
1	2	3	4
Контроль знань:			
<i>Поточний.</i> , в т.ч.:		36	60
- реферат	1	12	20
- усне опитування або письмовий експрес-контроль на лабораторних заняттях та лекціях	кожне заняття	24	40
<i>Підсумковий</i> - залік	1	24	40
Всього		60	100

Теми для індивідуальних завдань

1. Антропоцентричний (технологічний) і біоцентричний (екоцентричний) підходи до розуміння взаємин людини і природи.
2. Специфічні властивості системи *природа–суспільство*.
3. Базові принципи гармонізації співіснування людини і природи (Ріо-де-Жанейро, 1992) та їхнє дотримання в Україні.
4. Кадастри природних ресурсів розвинутих країн.
5. Еколого-господарський баланс територій.
6. Адміністративний механізм екологічного управління.
7. Екологічна політика країн-членів ЄС.
8. Екологічні аспекти сучасних загальносистемних і професійних вимог до управлінського персоналу.
9. Екологічна політика Сполучених Штатів Америки.
10. Екологічна політика Канади.
11. Міжнародні стандарти екологічного маркування.
12. Екологічний аудит як інструмент управління.
13. Управління екологічною діяльністю в розвинутих країнах світу.
14. Управління природоохоронною діяльністю в Карпатському Єврорегіоні.
15. Міжнародний досвід у створенні інформаційних баз даних щодо стану навколишнього природного середовища.
16. Біовпорядження та ресурсовпорядження як спеціальні функції державної системи екологічного управління.
17. Лімітування і нормування як спеціальні функції державної системи екологічного управління.
18. Екологічне ліцензування та екологічне страхування як спеціальні функції державної системи екологічного управління.
19. Функції органів спеціального поресурсного управління в Україні.
20. Екологічний моніторинг як базовий механізм державної системи екологічного управління.
21. Екологічна паспортизація в Україні.
22. Екологічний податок.
23. Екологічне маркування в Україні.
24. Державні кадастри природних ресурсів України.
25. Система спостережень за станом навколишнього природного середовища України.
26. Управління в галузі використання та охорони надр України.
27. Державний контроль за станом природних об'єктів в Україні.
28. Неурядові екологічні організації України.
29. Економічні заходи забезпечення охорони навколишнього природного середовища в Україні.
30. Державні та регіональні екологічні програми в Україні.

Підсумковий контроль знань проводиться для студентів, що не змогли з будь-яких причин набрати необхідну кількість балів, або для студентів, що бажають

збільшити вже набрану кількість балів. Підсумковий контроль знань здійснюється у вигляді усної бесіди з викладачем (комісією викладачів) по тематиці навчальної дисципліни.

Інформаційне забезпечення

Основна література

1. Екологічне управління : підручник для студентів екол. спеціальностей / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. – К. : Либідь, 2004. – 432 с.
2. Екологічний менеджмент : навч. посібник / за ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк. – К., 2004. – 516 с.
3. Максименко Н. В. Організація управління в екологічній діяльності : підручник для студентів екологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Н. В. Максименко, В. В. Задніпровський, Р. О. Квартенко; вид. 3-тє, перероб. і доп. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 282 с.
4. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : підручник / за загальною ред. Л. Г. Мельника та М. К. Шапочки. – Суми : ВТД “Університетська книга”, 2007. – 759 с.
5. Рибніков С. Р. Організація управління в екологічній діяльності : метод. рекомендації до практич. занять для студентів напряму підготовки 0708 “Екологія” / С. Р. Рибніков. – Луганськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2008. – 101 с.
6. Салавор О. М. Організація управління в екологічній діяльності : курс лекцій для студентів напряму 6.040106 “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування” ден. та заоч. форм навч. – К. : НУХТ, 2012. – 71 с.
7. Самойленко Н. М. Організація та управління в природоохоронній діяльності : навч. посіб. / Н. М. Самойленко, Д. В. Райко, В. І. Аверченко. – Харків : НТУ “ХП”, вид-во “Лідер”, 2018. – 174 с.
8. Системи екологічного управління: сучасні тенденції та міжнародні стандарти : посібник / С. В. Берзіна, В. М. Берзін, В. М. Вакараш та ін. – К. : Ін-т екол. управління та збалансованого природокористування, 2017. – 134 с.
9. Шмандій В. М. Управління природоохоронною діяльністю : навч. посібник / В. М. Шмандій, І. О. Солошин. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 296 с.

Допоміжні джерела інформації

1. Амрин Г. Организация производства и управления в американских корпорациях : пер. с англ. / Г. Амрин, Дж. Ритчи, К. Моді. – М. : Экономика, 1991. – 177 с.
2. Балюк Г. І. Екологічне право України: конспект лекцій у схемах (загальна і особлива частини) : навч. посібник / Г. І. Балюк. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 192 с.

3. Виноградський М. Д. Управління персоналом : навч. посібник / М. Д. Виноградський, А. М. Виноградська, О. М. Шкапова. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 509 с.
4. Данилишин Б. М. Наукові основи прогнозування природно-техногенної (екологічної) безпеки / Б. М. Данилишин, В. В. Ковтун, А. В. Степаненко. – К. : ЛексДім, 2004. – 552 с.
5. Дорогунцов С. І. Оптимізація природокористування : у 5-ти томах. Т. 1 / С. І. Дорогунцов. – К. : Кондор, 2004. – 291 с.
6. Екологічне право України. Академічний курс : підручник / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : ТОВ “Видавництво “Юридична думка”, 2008. – 720 с.
7. Енциклопедичний словник з державного управління / Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
8. Збірник нормативно-правових актів Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища. – Львів, 2004.
9. Кібич І. В. Менеджмент організації природоохоронної діяльності : навч. посібник / І. В. Кібич. – Чернівці : Рута, 2002. – 104 с.
10. Комарницький В. М. Екологічне право : навч. посібник / В. М. Комарницький, В. І. Шевченко, С. В. Єлькін. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 224 с.
11. Максименко Н. В. Організація управління в природоохоронній діяльності : навч.-метод. посібник для проведення контроль-колоквиумів, практ. та самост. робіт студентів екол. спеціальностей ВНЗ / Н. В. Максименко, Р. О. Квартенко, А. С. Александрова. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 46 с.
12. Осовська Г. В. Основи менеджменту : навч. посібник / Г. В. Осовська, О. А. Косовський. – К. : Кондор, 2006. – 664 с.
13. Стратегічні напрями сталого розвитку України / під ред. Б. М. Данилишина. – К. : РВПС України НАН України, 2003. – 262 с.
14. Удосконалення системи управління відходами в Україні в контексті європейського досвіду / В. С. Міщенко, Г. П. Виговська, Ю. М. Маковецька, Т. Л. Омеляненко. – К. : Лазурит-Поліграф, 2012. – 120 с.
15. Шевчук В. Я. Модернізація виробництва: системно-екологічний підхід : посібник з екологічного менеджменту / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, В. М. Навроцький. – К. : СИМВОЛ-Т, 1997. – 245 с.